

הַלְבוּת לְזֵבַב סִימָן תְּרַסָּה

ביאורים ומוספים

סימן תרסז

סָּכָה וְנִזְיָה אֶסְרוּן גַּם כָּל שְׂמִינֵי

[משנ"ב ס"ק ב]

דָּאָלוּ מִתְרַמֵּי סְעוּדָה בְּיַד־הַשְּׂמֵשׁוֹת בְּצִי לְמִיכַל בְּנֵהוּ.

1) ולגבי אתרוג [שכבר יצא בו ידי חובה בבוקר, ובבין השמשות אינו עומד לכלום כמבואר בגמ' (סוכה מו, ב)], כתב השו"ע לעיל (סי' תרסה ס"א) שמוותר לאכלו ביום השמיני, וביאר בביה"ל שם (ד"ה אתרוג) שלא אומרים 'מינו דאיתקצאי בבין השמשות' כשנאסר רק משום ספק היום שעבר.

[משנ"ב ס"ק ד]

מָה הַכֵּנָה יֵשׁ לָאָן.

2) ובביאור הדבר כתב בשע"צ לעיל (סי' תרסה ס"ק ב), שבין שלא נעשה בה מעשה לא בידי אדם ולא בידי שמים, אלא הדבר בא מאליו במשך הזמן, אין זה נחשב הכנה.

[משנ"ב ס"ק ה]

וְאֶסְרוּ לְהִבְיָא יַיִן מִיּוֹם־טוֹב לְתַבְרוּת⁶¹ וכו', שְׁנוּשָׂא בְּחַל נֶךְ לְשֵׁנָה⁶² וכו', מְשַׁקֵּת לְיוֹם־טוֹב.

3) ודוקא כשהוא עדיין יום, אבל לאחר שהחשיך אף שעדיין לא התפלל ערבית וגם לא קידש, כתב לעיל (סי' רצט ס"ק מ) שמותר להביא יין ביום טוב שני, שהרי אין בזה משום מלאכה, ורק מבעוד יום הוא אסור משום הכנה מיום טוב לחבירה, ובשנתקדש היום מותר. ואף שאפשר שכל מלאכות של יום טוב מותרות משחשיכה, ביאר הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה שם ס"ק יח, ששי"כ פ"א הע' כב), שמדובר בבין השמשות, והטעם שמוותר להביא יין בזמן זה לצורך הלילה אף שעדיין אינו לילה, הוא מכיון שלא החמירו בבין השמשות ברבר שאינו מלאכה אלא הכנה בלבד. מאידך הגר"ש וואנר (לקט הלכות יום טוב עמ' כח) כתב, שאפילו בלילה לא הותר לעשות מלאכה עד הקידוש של היום הבא, אלא שלגבי נשים נהגו שמוותרות הן במלאכה בלילה יום טוב שני משעה שהקהל שאלו הן שייכות אמרו 'ברכו' והתחילו להתפלל, ורק לגבי אנשים, שבהם לא נאמר מנהג זה, כתב המשגיב שם שלא הותר להם אלא להביא יין, אך לא לעשות מלאכה.

4) ובאופן השינוי, כתב השו"ע לעיל (סי' תקי ס"ח) לגבי המביא כדי יין ממקום למקום ביום טוב, שלא יביא כמה מהם יחד בתוך סל או קופה, אלא ישנה ויביאם על כתפו או לפניו אחר או שמים.

5) ואם לומד מתוך הספר תורה כמה פסוקים, כתב הערוך השלחן (ס"ב) שזה נחשב כלימוד בספר, ואינו נחשב להכנה.

[שעה"צ ס"ק ז]

עַן בְּשַׁעֲרֵי־הַשּׁוּבָה הָיָא הָדֵן קְיוּמֵי־טוֹב לְשַׁבְתָּהּ.

6) ובדעה זו האיסרת לסדר את הספר תורה מיום טוב לשבת, ביאר המחזיק ברכה (ס"ק ב) שמדובר אפילו כשעשה עירוב תבשילין, וכן כתב השו"ע הרב (סי' תקג ס"ג), ומשום שעירוב תבשילין מתיר להבין רק את הנצרך לסעודת השבת, ולא את שאר ההכנות. וכן כתב המשגיב לעיל (סי' תקכח ס"ג) שעירוב תבשילין אינו מתיר אלא להכין צרכי סעודה. אכן, לגבי קיפול הטלית אחר התפילה בשבת, הביא לעיל (סי' שב ס"ק יז) את דעת הא"ר שמועיל עירוב תבשילין להתיר את הקיפול, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תקכו ס"ק ג).

[משנ"ב ס"ק ו]

דְּנֻקָּא לְסַדְנָן (דְּהִינּוּ לְהַגִּית הַסְּבָלָא עַל הַרְגָּלִים) אֶסְרוּ⁶³, אָבַל לְהִבְיָאן מִהַסְּבָלָא לְפִתֵי מִתְרַ⁶⁴.

7) והאיסור הוא רק כשעושה את הסידור בפני עצמו, אבל אם בעת שמורידם מהסוכה מעמידם על מקומם, כתב הערוך השלחן (ס"ב) שאין בזה עשייה מיוחדת וטירחה בפני עצמה, ומותר לעשות כן.

8) ובשיוצא מן הסוכה ביום האחרון, כתב הרמ"א כאן, שיש שנהגו לומר 'יהי רצון שנוכה לישוב בסוכה של לוייתן', ובסידורים כתבו הנוסח 'נוכה לשנה הבאה לישוב בסוכת עורו של לוייתן'. העל נוסח זה כתב הבכור יעקב (ס"ק ד) שהוא טעות, ואין לומר 'לשנה הבאה' כי אין הכוונה שנוכה לישוב בשנה הבאה בהג הסוכות בסוכת לוייתן, שהרי אין סכך מעור לוייתן כשר, אלא שנוכה בשאר ימות השנה לישוב עם הצדיקים בטובה זו. או שאין לומר 'בטובת עורו', והכוונה היא שנוכה לשנה הבאה לאכול בסוכה כשרה, מבשרו של הלוייתן. וראה במנהגי האר"ת (נפש דוד אות מב) שלא אמר נוסח זה שמדבר על השכר לעולם הבא, אלא אמר 'שנוכה לשבת בטובה של מצוה לשנה הבעל"ט'.

[ביה"ל ד"ה סכה]

רוּבָה לוֹטֵר, עֲצֵי סָכָה אֶסְרוּ מִלְקַנּוֹת הִימָנָה דְּחַל שְׁמֵי־שָׁמַיִם גְּלִיסָה.

9) ומטעם זה כתב במשגיב לעיל (סי' תרלח ס"ק א), שאפילו אם עשה סוכה אחרת בחול המועד ושוב אינו צריך את הראשונה, מ"מ אסורה היא בהנאה.

סימן תרסח

סֵדֶר תְּפִלַּת לֵיל שְׂמִינֵי יוֹמוֹ

[משנ"ב ס"ק א]

אֵין לְקַבֵּץ סְעוּדָה⁶⁵ מִן מִנְחָה קִטְנָה וְלִמְעַלָּה⁶⁶ וכו', שְׂאִיכַל בְּלִילָה לְתַאבְּוֹן⁶⁷.

1) כאן כתב ש'אין לקבוע סעודה, וברמ"א לעיל (סי' תקכט ס"א) כתב שאסור לאכול מן המנחה ולמעלה, וביאר במשגיב (שם ס"ק ה) שלשון 'אסור' הוא לאו דוקא, שהרי גם בערב שבת אין אסור, אלא שמצוה להימנע מלקבוע סעודה מתשע שעות ולמעלה, וכמו שכתב השו"ע לעיל (סי' רמט ס"ב).

ושיעור קביעות סעודה שאסור, כתב בביה"ל לעיל (סי' רמט שם) ד"ה מלקבוע) דהיינו לאכול פת כדי שביעה נרגילותו בחול, אבל לאכול מעט כדי להשקיש את רעבתו, אינו בכלל קביעות סעודה לענין זה. וראה עוד מה שכתבנו שם.

וראה עוד שם במשגיב (ס"ק ב) ובשעה"צ (ס"ק י) לענין סעודה שלישית בערב יום טוב שחל בשבת.

2) ומה שכתב כאן במשגיב וכן ברמ"א לעיל (סי' תקכט שם) שהזמן שאין לקבוע סעודה הוא מהמנחה ולמעלה, ביאר בביה"ל (שם) ס"א ד"ה ממנחה) שהוא לאו דוקא, שהרי אף חצי שעה קודם לכן אסור, דהיינו מתשע שעות ולמעלה, וכמו שכתב גם השו"ע לעיל (סי' רמט שם).

3) ואם התחיל לאכול לפני זמן זה והגיע זמן המנחה, כתב לעיל (סי' רמט ס"ק טז) לענין ערב שבת, שאינו צריך להפסיק.

[שעה"צ ס"ק א]

חֲשֵׁשׁ לְתַאבְּוֹן דְּיוֹם־טוֹב שְׁנִי⁶⁸.

4) ולענין יום טוב ראשון של פסח [בחוץ לארץ], ראה מה שכתב במשגיב לעיל (סי' תנא ס"ק טז), ומה שביאר בדבריו בשו"ת אגרות משה (ארו"ח ח"ג סי' סח), ומה שכתבנו שם, וביה"ל לעיל (סי' תקכט ס"א ד"ה בערב יום טוב).

המשך במילואים עמוד 98

מילואים הלכות לולב סימן תרסה תרסו המשך מעמוד קלה

[משנ"ב ס"ק ז]

כדלעיל בסימן תרלט סעיף א, עין ע"פ במשנה ברוך ה' (10) שם (ס"ק ח) כתב, שאפילו אם הסוכה אינה מצומצמת כשעורה, אלא היא קטנה כל כך שיש לחוש שמא יקרב הנר לפנות, אסור להניח בה את הנר, שמא תישרף הסוכה. אך אם מטבעו הוא מצטטר כשאוכל שלא במקום הנר, יש להקל שיעמיד נר בתוך עשית וכדו', אלא אם כן הסוכה נמוכה מאד ויש לחוש שהאש תתקרב לסכך, שאז אסור להעמיד בה נר בכל אופן.

[משנ"ב ס"ק יא]

נר וקצרה בשמיני⁽¹¹⁾ וכו', גמ"כ ב"ק סוף שמיני⁽¹²⁾.
11) ולגבי הרצאה לעשות היכר שהסוכה פסולה על ידי הכנסת סיר לתוכה, הורה הגרי"ש אלישיב (מאור השבת ח"ד עמ' רלו הע' קיט) שאף שהסיר הוא כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו לסוכה, שכן שהכל מתיר לו להשתמש בסוכה, נחשב הדבר כצורך גופו המתיר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור.

12) וכשמכניס בסוכה דבר לסימן שהיא פסולה, כתב הבכורי יעקב (ס"ק ז) שאין צריך להניחו שם כל הלילה וכל היום, שהרי גם כשמניח נר להיכר ודאי שאין צריך שיהיה דולק כל היום השמיני.

[משנ"ב ס"ק יב]

בסימן תרלט במשנה ברוך ה' סעיף קטן ו ויבשעיר-הציץ שם⁽¹³⁾.
13) ועם התבאר, שמעיקר הדין אין סוכה נפסלת בשעה שמכניס לתוכה כלי מאכל ולאחר האכילה בהם) או כשעשה בה תשמיש בו, אלא שכן יש ראשונים הסוברים שבכך היא נפסלת, לכתחילה יש להחמיר בזה.

ולגבי שינה או אכילה בסוכה קודם החג, הוכיח בשו"ת שלמת יוסף (סי' יב אות א) מהירושלמי שסוכה קודם הזמן אינה נקראת סוכה, ולכן מותר לישב בה. והבית יהודה (פלוצקי, ח"ב עמ' יג) כתב בשם הנודע בשערים שאין בשיבה בסוכה קודם החג איסור 'בל תוסיף', כיון שאיסור זה הוא רק לאחר זמן המצוה ולא קודם לה, וכן כתב בשו"ת מהנה חיים (ארי"ח ח"ג סי' מד) שאין הקדמה נקראת הוספה. מאידך, הכלי חמדה (מנעמים ח"א סי' קכו) דייק מדברי האור זרוע (ח"ב סי' שט) שיש איסור 'בל תוסיף' גם קודם עשיית המצוה, וכן דייק בספר להורות נתן (מועדים א עמ' קסו) מדברי השרת חמדת שלמה (ארי"ח סי' נד) שהקשה מדוע אין איסור 'בל תוסיף' בתקיעת שופר בחדש אלול [וראה מה שכתב הגרי"מ גרוס (מבית לוי ח"ב עמ' צו) לחלק בין שמיני עצרת שהוא יום טוב שנראה כמוסיף על המצוה, לבין ערב יום טוב שהוא חול שאינו נראה כלל כמוסיף].

[משנ"ב ס"ק ט]

היגו מן המנהג קטנה ולמפלה⁽⁸⁾ וכו', וקדם לזה אין נראה שעושה כן לקבול יום טוב⁽⁹⁾.

8) ולענין להיפטר מן הסוכה, כתב לקמן (סי' תרסה ס"ק ד) שמנהג העולם וכו' לארץ הוא שלאחר שאכלו את סעודת היום נפטרים מן הסוכה ורשבים בבתיהם, אבל אם לאחר מכן הודמן להם לאכול אפילו בבין השמשות, צריך לאכול בסוכה.

9) ואף שבכך הוא טורח להבין מזה טוב לחבית, כתב הערוך השלחן (סי' ג) שכוין שבלילה אינו יכול להורידם, מותר לו לפנותם ביום, ועוד, שכיון שאינו מעמידם בבית כהגון אלא רק מורידם מהסוכה, אין בכך שרחה.

הלכות לולב סימן תרסח תרסו המשך מעמוד 270

[משנ"ב ס"ק ב]

ועצרת בחוץ לארץ אינו צריך לחזור, כיון שיום זה ספק אם הוא היום השביעי וגם יושבים בו בסוכה. אבל בשמחת תורה בין בחוץ לארץ ובין בארץ ישראל צריך לחזור.

הגר"ש אייערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ב סי' ו) ובדבר הלכה אות (יב) הורה שלהלכה יש לנקוט שיצא ידי חובתו, כיון ששמיני עצרת בכלל חג הסוכות, והוסיף שאף שלטעם השני שכתב הח"י אדם (שם) שיצא מחמת שעדיין יושבים בסוכה, ולכאורה טעם זה שייך דוקא בחוץ לארץ, מ"מ לדינא גם בארץ ישראל יצא, וכמו שכתב הח"י אדם בתחילת דבריו, שגם אם היה אומר רק יתתן לנו מועדים לשמחה יוצא, ואם כן שייך טעם זה גם בארץ ישראל. וכן הורה הגרי"ש אלישיב (הליכות הנהגות תשי"ו סי' תרסח), וכן כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ג סי' צו) שאם סיים את הברכה, אינו צריך לחזור, והוסיף, שהיינו בין אם ידע שהוא שמיני עצרת וטעה בלשונו, ובין אם היה סבור שהיום סוכות.

ובט"ר אדם קלל כח דין ט"ר.

5) שנחלקו בזה הפוסקים, שבשערי תשובה (ס"ק ב) ובהגהות רעק"א (סי' תפז סי' א) כתבו בשם שו"ת בית יהודה (עייאש, סי' ד) שיצא בזה ידי חובה ובהגהות רעק"א כתב כן אף לענין מי שאמר בפסח 'את יום חג השמיעות הזה' וכן כתבו בהגהות חכמת שלמה (סי' א) ובחיי אדם (כלל כח ס"ט) [ומה שכתב הח"י אדם שם שאם עקר רגליו אינו חוזר, כתב בשו"ת אגרות משה (ארי"ח ח"ג סי' צו) שאולי לא דייק בלשונו, וסונוח שאם סיים את הברכה]. מאידך, הברכי יוסף (ס"ק ב) ובשו"ת שואל ומשיב (שתייתא סי' כב) כתבו שלא יצא ידי חובה.

ולחלכה, הבכורי יעקב (ס"ק ב) הבין איש חי (שנה א' פ' תאת הברכה אות יב) כתבו שאם בשעה שאמר 'חג הסוכות' זכר שהיום שמיני עצרת רק ששכח צריך לאומרו [וכן איש חי (שם) כתב שאחר כך טעה בלשונו], אינו צריך לחזור, והקפ החיים (ס"ק ג) כתב שבשמיני

הַלְבוּת לִוְלֹל בְּיָמֵי תְּרֻמָּה

ביאורים ומוסכים

אף בחוץ לארץ לישון בבית בשמיני עצרת, ואם כן בארץ ישראל אינו צריך להחמיר בזה. מאידך, דעת הגר"י קניבסקי (יום טוב שני כהלכתו שם) שהייב גם לישון בסוכה.

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּיוֹם שְׁמִינִי עֲצֶרֶת הָאֵלֶּיךָ.

8) ולענין עריכת הקפות ביום שמיני עצרת בחוץ לארץ כמו בשמחת תורה, הערוך השלחן (סוף סי' כ) כתב שהנהגים מנהג ספרד עושים הקפות בשמיני עצרת אחרי תפילת ערבית, וכן כתבו הבן איש חי (שנה א פר' זאת הברכה אות יז), והיפה ללב (ח"ב סי' תרכט אות ד) והיטח ושו"ש העבודה (שער האיתון פרק ששה עשר). ובספר ליקוטי מהר"ח (ח"ג סדר שמיני עצרת עמ' ק) כתב שהנהגה בכל המקומות אצל האנשים הנהגים בדרך החסידות שעושים הקפות גם בשמיני עצרת, ושכן נהג בעל הדברי חיים ועוד. ובטעם הדבר, כתב היפה ללב (שם) שהוא לכבודם של בני ארץ ישראל השמחים בשמחתה של תורה ביום זה.

מאידך, בטוב עין (לחור"א, סי' יד) כתב שלא לעשות הקפות ביום זה, שיש לחוש שיבואו לולול ביום טוב שני. ובשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' קמא) כתב שאצל קהילות האשכנזים בחוץ לארץ לא נהגו לעשות הקפות, אלא שמימי אב קדילה מסוימת רוצה להנהיג לעשות הקפות, יכולים לעשות כן, ולא נקרא בשינוי מהנוסח המקובל. אלא כהוספת שמחה לפני ה', אך מימי כדו שבעיני יחידים לא יראו הדברים כתמוהים שמשנים מהנהגה תחילה יסיימו את התפילה ויאמרו גם עליו לשבת, ולאחר מכן יעשו את ההקפות. וראה עוד בשו"ת לבושי מרדכי (חיד' סי' קנח).

[שעה"צ ס"ק יג]

וְכֵן שָׁקֵב בְּרַק בְּרַקְתָּ הַמִּזְבֵּי.

9) ומשמע שהשש רק בגלל ברכת המוציא, אבל בגלל ברכת על נטילת ידים לא חשש, ובמשנ"ב לעיל (סי' קנח ס"ק ו) כתבנו בשם הריטב"א בחולין (קו, א) שאם בירך על נטילת ידים ונמלך שלא לאכול, אין ברכתו לבטלה. וראה שם מזה שביארנו בזה.

[משנ"ב ס"ק יא]

סֵפֶר-תּוֹרַת הַשְּׁלִישִׁית אֶצְלָה¹⁰ וְאִקְרִיִּים חֲצֵי קִדְיִשׁ¹¹.

10) ולהניח גם את ספר התורה הראשון, כתב לעיל (סי' קמו ס"ק ב) שאין צורך, ובטעם הדבר כתבו הלבוש (סי' תרפד ס"ג) והפמ"ג (שם א"א ס"ק ד) שכיון שכבר קראו בו בדרך שהקדיש עולה גם עליו, ולכך אין צורך להניחו, ובספר חמד משה (סי' קמו ס"ק ג) כתב שאם מניחים את ספר התורה על הבימה ולא קוראים בו, יש בזה ביון לספר תורה.

11) ואם טעו ואמרו חצי קדיש אחרי הקריאה בספר התורה הראשון, כתב בשו"ת אגרות משה (ארו"ח ח"א סי' קא ד"ה אך) שצריך לחזור ולומר קדיש אחרי הקריאה בספר התורה השני, כיון שקריאת זאת הברכה ובראשית נחשבת כקריאת פרשה אחת שאין להפסיק ביניהן בקדיש. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רפב ס"ק ב) ולקמן (סי' תרסט ס"ק ג).

[משנ"ב ס"ק ה]

בְּלִילָהּ וּבְיוֹם¹⁶.

6) ולענין סעודת בריית מילה, כתב לעיל (סי' תרמ ס"ק לז) שבחוץ לארץ בשמיני עצרת, אם רוצים יכולים להקל ולאכול חוץ לסוכה.

[משנ"ב ס"ק ו]

מִפְּנֵי שְׁהֵיָא סְפֵק שְׁבִיעִי¹⁷.

ז) ובן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ בשמיני עצרת, כתב הברבי יוסף (סי' ד) שיש לו לאכול בסוכה, וכדי שלא יבואו לולול ביום טוב שני, והוסיף, שיאמר בינו לבין עצמו שאינו עושה כן משום מצות סוכה, אך לענין שינה בסוכה, אף במקום שהנהגים לישון בשמיני עצרת בסוכה, ישן בבית, ויאמר איזו סיבה שבגללה ישן בבית, וגם יטעום קצת מאכל מחוץ לסוכה, והוסיף הגר"שז אויערבך (הליכות שלמה סוכות פ"ב סכ"א ובדבר הלכה אות כח) שאפילו אם אוכל עם בני משפחתו לבר, צריך לאכול בסוכה, שיש לחוש מאנשים שיכנסו אליו, וכשיראו אותו אוכל חוץ לסוכה, יבואו לולול ביום טוב שני. ודעת הגר"שז אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ז אות יב) שמימי אב בן ארץ ישראל נמצא לבר בבית אין רואים מה הוא עושה, יכול להקל ולאכול בבית.

ועוד הוסיף הגר"שז אויערבך (שם) שכל זה דוקא במקום שיש מנהג קבוע לאכול בסוכה ביום זה, אבל אם נמצא במקום שיש מנהגים שונים בזה, יכול לאכול בתוך הבית, כיון שבוודאי אינו נראה כמלול בסוכה, אלא יתלו שיש לו מנהג אחר.

ובן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל בשמיני עצרת, דעת הגר"שז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה סי' יט והליכות שלמה שם סי' ח) שלא יאכל בסוכה, שדוקא בדבר שקבעו חכמים בחוץ לארץ ביום טוב שני כדאי יום טוב, בזה יש להחמיר גם בארץ ישראל, אבל לענין אכילה בסוכה שגם בחוץ לארץ הוא שמיני עצרת ולא סוכות שהרי לא מברכים שם על ישיבה בסוכה, בזה יש לומר שלא החמירו עליהם בארץ ישראל שישבו בסוכה, וגם יש בזה קצת זלזול לבני ארץ ישראל, ולכן אפשר לצרף את דעת החכם צבי שפטרם לגמרי מהסוכה. וכן כתבו בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' נד) ובלוח ארץ ישראל. מאידך, דעת הגר"שז אלישיב והגר"שז והאזנר והגר"שז שיינברג (יום טוב שני כהלכתו פ"ב סי' ד) והגר"מ פיינשטיין (שו"ת רבבות אפרים ח"ג סי' תלט) והגר"ח קניבסקי (עלי שיש עמ' קפד) שעליו לאכול בסוכה ובמנהגו בחוץ לארץ.

אבל אם מתארח אצל בני ארץ ישראל והם אוכלים בבית, ויש לו צער מזה שצריך לאכול לבר וגם שמטריח את בני הבית, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ה סי' קמו) שיכול לאכול בבית יחד איתם. וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פכ"ג תשובה יא), ובברכת סברא זו בשו"ת חמד (מערכת סוכה סי' א אות ז) בשם ספר אות היא לעולם (ח"ב עמ' פו, ב) שבאופן זה נחשב למצטער ופטור מהסוכה. מאידך, דעת הגר"שז אלישיב והגר"שז אויערבך (יום טוב שני כהלכתו פ"ב הע' מט) שמחמת שצריך לאכול לבר לא נחשב כמצטער שפטור מהסוכה [אלא שגם ללא טעם זה דעת הגר"שז אויערבך שפטור מהסוכה, וכדלעיל].

ולענין השינה בסוכה לכן חוץ לארץ בארץ ישראל, כתב בשו"ת בצל החכמה (שם) שאינו צריך לישון בסוכה, כיון שרבים מקולים

הלכות לולב סימן תרסח תרסט

הבכור, ה'ואם הוא שבת קורין (יג) שבעה ומתחילין (כ) [ס] 'עשר (יד) תעשרו', והמפטיר קורא בפשטי 'פיום השמיני (טו) עצרת', ומפטיר במלכים 'ויחי כבלות שלמה'. ומחזיר הספרים ואומר קדיש (טז) ומקריין 'משיב הרוח ומוריד הגשם':

ה בריקא שם ליא ר פולש רשי על שם פלום השמיני שלח את העם * (קבאר בסין קיר, ועין שם)

תרסט סדר יום שמחת תורה, ובו סעיף אהד:

א במקום שעושין שני ימים טובים, ליל חשיעי מקדשים ואמרים זמן, ולמחר מוציאין שלשה ספרים, וקורין באחד יצאת הכנף (א) עד סוף התורה, (ב) ובשני בראשית' עד אשר ברא אלהים (ג) לעשות, ובשלישי קורא המפטיר כמו אהמול יומפטיר ויהי אחרי מות מלך: הגה וקורין יום טוב האחרון (ב) (ג) (ד) שמחת תורה לפי (ה) ששמחין ועושין בו סעודת משתה (ו) לגמרה של תורה. (ז) ונהגין שהקטנים התורה והמתחיל 'בראשית' נודרים נדבות (ח) וקוראים לאחרים לעשות משתה (טו). ועוד נהגו בקדימות

א בריקא מנה ליא ב חוקמות שם קשב וש אומרים שרב האי גאון תקן לומר בן הגר המלמד שם, וכן קרב הטור קדש הירושלמי רש"י הפקנ

שער השוכה

דליל ש"ע אסור בזווג, ובריי בשם הרמ"ז כתב דלכני חויל גם בשית אסור, ע"ש מלקא בטעמא: [ה] עכ"ל. ועין קשצוראקרום. ועין קשיות פמ"א ח"א סימן ס"א במקומות שנהגו לומר בש"ע לאחר התפלה לנגוח על השמינית, אם חל בשבת אין לומר רק שיר של יום השבת משום ט"ח צב"י, ע"ש: [ב] שמחת תורה, עכ"ל. ויש בזה חסד. וע"ש בזה השוכה שאף לתקנת [ב] שמחת תורה, ולכבוד התורה מחר לרקד בירושל, אבל לגמור מנגר אסור, סדרה"ק. וכ"ש דאסור להקציר פולנוערי! להשמיע קול לשמחה, וכן ראיתי שמתו

משנה ברורה

תורה לא יקרא פולשת תמן בראשית, והשעם, פיון דליפא הפסק ביניהם, (ג) ש"ע פגם לספר תורה הראשונה שיאמרו פסולה הקנה, ולכן קורא מחד בפניהם. וכל זה באותה בית-הפנסת, אבל מי שקרא תמן תורה בבית-הפנסת זו, ודאי שפטר לקרות תמן בראשית בבית-הפנסת אחרת, וכתב בפתח"ל, שכתבן או לוי יכול להיות תמן תורה או תמן בראשית: (א) 'לעשות'. ומניחין ספר תורה השלישית אצלם⁶ ואמרים חצי קדיש: (ד) 'עלמחת תורה, כתב האליה רבה, שבשמחת-תורה לקלה יום יש להרבות בנרות בבית-הפנסת לכבוד התורה שמוציאין. כתבו הפוסקים⁷, שכליל שמחת-תורה יקרא הפולשה שנים מקרא ואחד פרגום, שענה הוא זמנה: (ה) ששמחין. (לכבוד התורה (ז) מחר (ח) לרקד ביום-ט"ב⁸, אבל לגמור מנגר נהגו לפזר מיני-בשמים על הפולחן] אסור, וכל-שכן דאסור (ו) להקציר פולנוערי להשמיע קול לשמחה, ומכל מקום מחר לקבצ פולנוערי בנר (ו) בערב-יום-טוב קדם הולקת הגר, אף-על-פי שגורם לכסוף שהגר נקבה על-דני זה: (ו) לגמרה של תורה, בראשית בפרש שירי-השירים, (ח) והוא הדין לגמור מנהג, כתב האליה רבה: קבאר מהפוסקים ד"ש לשמח לרבים בכל מה דאפשר בשמחה של מצוה¹⁰, ודלא פליש שמכין ודוחין אלו לאלו עד שהשמחה נהפך לתוהו, חס ושלום, גם מתוך כך מונעין משמחה של מצוה, ולכן יש לגער בקו, עד כאן לשונו, גם מהר"ק בש"ש ט האריך מאד שלא לבטל שום מנהג שנהגו לכבוד שמחת התורה, עין שם. ולכן רעה עושין בהרבה מקומות בזה שבכלו מקריב שלא לעשות משתה ושמחה בשמחת-תורה, אף גם ששמחין בשארי ימים וכל זמיהם בנשים, ובכונותינו הרבים בזוי כבוד התורה גרם זה, שהתורה נפסדת בקרן נזית ואין יורש ואין מבקש, ומי יתן ישיב וינחם שבר בית ישאל במהרה ב"מינו [בכורי יעקב]: (ז) ונהגין וכו' נודרים נדבות, וב"מינו המנהג שכל העולים נודרים נדבות לצרכי בית-הספר וש"ס ומהתורה: (ח) וקוראים לאחרים

בנהגה סימן סח ופ"ח ולכ"ש, ומ"ם ג"ל דאם אכל לאחר תפלת ערבית מב"ע לא יקרא לישיב בספה דכבר קבל ש"ע בתפלתו ובקדושו, מ"א. וט"ז חולק עליהם וקטנים: מאן יהיב לן משופרי דשופרי ואכלין באותה שעה בספה, רק שאין נכבדים לישיב בספה, כולעיד ברה, עכ"ל. ע"ש: (ס) ע"ש. ואני מתחילין עשר אפילו חל כהל מנני שהוא זמן טעודות ומחלות עינים, מנהגם, ועין כנה"ג: סדרה"ק. וכ"ש דאסור להקציר פולנוערי! להשמיע קול לשמחה, וכן ראיתי שמתו

בנה אדעתא לקרות 'ל הבכור' אין צריך לחזרה] נדה"ח בהלכות קה"ת: [יג] שבעה¹⁸, ואם ס"ס הפרשה במקשה, לא יאמר קדיש, ויחזר ויקרא שני עולים או על-כ"פ-פנים עולה אחד לבד המפטיר; ואם אמר קדיש, כל שלא סלק הספר יחזר ויקרא ואמר קדיש פעם שנית, ואם סלק הספר האחר, יקרא עולה אחד לספר השני וישלים עמו פרשת 'עשר העשר' ואחר-כך יקרא למפטיר בחוכת היום [שערי אצרים: (יד) 'תעשרו'. ומניחין ספר תורה השנייה אצלם ואמרים חצי קדיש: (טו) 'עצרת'. ומקריין ושמחתו] ואמרים 'אב תרחמים'. לביש: (טז) ומקריין 'משיב הרוח' וכו'. קבאר לציל בסימן קיר, עין שם:

מה שנהגין באינה מקומות שאחר מנהג של יום-טוב ראשון קובעין עצמן לשהות עד מוצריב, ולפעמים נמשך דבר זה עד שעה יותר פלגה, שלא פדין הוא מפני פמה טעמים: א) דקומא לן בסימן צט, דאם שתה יין כרי רביעית אל יתפלל אף שכול לדבר צדן בפני הטלה, והוא הדין אם שתה שאר משקין המשקין, עין שם בסעיף-קטן א¹; ואפלו אם שותה שאר משקין שאין משקין, פיון שהגיע ספק חשכה חל עליו חובת קדוש ואסור לטעם עד שקדוש; ואפלו לאחר קדוש, חלא מצפב לאכל מחמת קריאת שמע של ערבית, ואינו מחר רק טעימה בעלמא דהוא מיני-פרות או פת כביצה ולא יותר. אכן יש לחפש צליהם זכות, דרבים מקרי אהדריש] ולא יבואו לשפח תפלת ערבית, אבל על-כ"פ-פנים יש לזהר שלא לשתות או משקה המשבר, ומבאר הכל לציל בסימן צט סעיף-קטן א וב:

א) עד סוף. ומי שקורא פרשה זו וקרא תמן תורה, ונהגו למחר פרשה זו ופרשת 'בראשית' וקנים ב"מים מרבים, (ב) וראוי להדר אם באפשר, שיהיו הקונים מקברים בתורה או על-כ"פ-פנים מגדולי הקהל: (ב) ובשני 'בראשית'. מי שקורא פרשה זו וקרא תמן בראשית, (ג) ואף מי שעלה כבר בפרשת יצאח הנקרה יכול לעלות לתורתה או לתמן בראשית¹⁶, אבל תמן

(א) מן משעט סגנסת הגדולה: (ב) מן העלו באליה רבה ופרי-מגדים: (ג) בכתי-יעקב, וכתב דלפי זה קשאין להם רק ספר-תורה אחת שקורין בה תמן תורה ותמן בראשית ומפטיר, לכאורה תמן תורה יכול להיות גם תמן בראשית, ולא ש"ע פגם ספר-תורה, מלשום נרבה לבטלה ליפא, דהא פס לשקורא ב'תחת הנקרה' ואחר-כך תמן תורה, מן ב' פעמים, ואף-על-פי-כן מחר לבלי עלמא, ולדינא צריך עיני, עד כאן לשונו: (ד) מן אברהם בשם מהר"ק: (ט) ולכאורה הוא הדין דמחר לטעם כ"ף אל כ"ף נמי [א"א]: (ו) ואפשר במינו נכס ונפת גם-כן אסור [במ"ג]: (ז) מ"א אדם: (ח) אליה רבה בשם רבי'ח:

תרומם: 1 אבק שרפה. * עין לציל סימן רפה סעיף-קטן יח.

הלכות ליל ס' תרס"ט

ביאורים ומוספים

לכבד תלמיד חכם בזה, שהרי כל השמחה ביום זה היא משום כבוד התורה, וכיון שהוא תלמיד חכם ומשתתף בסיום התורה הרי זה כבודו של התורה שיעלה. וכן הורה הגר"מ פיינשטיין (יום טוב שני כהלכתו שם).

ובן חוץ לארץ הנמצא בארץ ישראל בשמחת תורה, כתב בספר ארץ ישראל (לגר"מ טיקוויניסקי סי' ז אות ו) ובכף החיים (סי' תצו ס"ק טא) שיכול להיות חתן תורה, וכן הביא הגר"מ גרוס בשם הגר"מ שך (תל תלפיות קובץ נה, עמ' יח).

4 ומשמע שבשיש הפסק ביניהם של עולה נוסף, יכול לעלות אפילו לבתחילה למרות שעלה כבר בספר התורה הראשון, ולכן העולה בספר התורה הראשון יכול לעלות בספר התורה השני לחתן בראשית. ואף שלעיל (סי' קמד ס"ק יז) כתב שבשאר ימות השנה שמוציאים שני ספרי תורה נחלקו הפוסקים האם אותו אדם יכול לעלות בשני ספרי תורה כשאדם אחר מפסיק ביניהם, שדעת המג"א (ס"ק ט) שמוותר, ודעת הבי"ח (שם) והא"ר (שם ס"ק ד וכאן ס"ק יא) שאסור, אך כתב שם במשנ"ב שהא"ר כתב שלענין שמחת תורה יש להקל בדעת המג"א, כיון שיש עוד טיפנים להקל בשמחת תורה. וביארו הא"ר (שם) והפמ"ג (א"א כאן) שבשמחת תורה הכל יודעים שעושים כן משום שמחת תורה ולא משום פגם ספר התורה הראשון.

5 וכן לעלות שלשה כהנים, אחד לחתן תורה אחד לחתן בראשית ואחד למפטיר, כתב לעיל (סי' קלח ס"ק לו) שמוותר, כיון שכל אחד קורא בספר אחר.

ולתת לאב ובנו או לבי' אחים לזה חתן תורה ולזה חתן בראשית, כתב השערי אפרים (שער א ס"ב) שמוותר, וכן מבואר במשנ"ב לעיל (סי' קמא ס"ק כ) שבשני ספרי תורה מותר לקרוא אב ובנו או בי' אחים, ובספר דרכי חיים ושלום (מנהגי מונקאטש, אות תתט) כתב שכן גם נהג בעל המנחת אלעזר ואביו בעל הדרכי תשובה.

[משנ"ב ס"ק ג]

ספר תורה השלישית אצלך⁶ וְאִמְרִים חֲצִי קְדִישִׁי.⁷
6 אבל את ספר התורה הראשון, כתב לעיל (סי' קמו ס"ק כו) שאין צריך להניחו, ובטעם הדבר ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרסח ס"ק יא).

7 ואם טעו ואמרו הצי קדיש אחרי הקריאה בספר התורה הראשון, כתב הא"ר (סי' יט) וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' קא ד"ה אך בשמחת תורה) שצריך לחזור ולומר הצי קדיש אחרי הקריאה בספר התורה השני, ובטעם הדבר ראה מה שכתבנו לעיל (סי' קמו שם).

ואם נזכרו שטעו כשהאומר קדיש עדיין לא סיים לאומר, כתב השערי אפרים (שער ח ס"ג) שלא יפסיק את הקדיש באמצע, וביאר הפתחי שערים (שם) שהוא משום שיש ראשונים שזוכרים שיש לומר את הקדיש אחרי הקריאה בספר התורה הראשון.

[משנ"ב ס"ק ז]

שְׁעָרָה הִיא מִנְפָּה⁸.
8 אמנם, לעיל (סי' רפה ס"ק יח) כתב שכיום הושענא רבה יקרא שנים מקרא ואחד תרגום של פרשת ואת הברכה, והוסיף, שאם קרא אותה בשמיני עצרת לא הפסיד. וכן דעת החו"א (ארחות רבנו ח"ב עמ' ש) שזמנה בהושענא רבה. והגר"ש אלישיב (שיעורי מן הגר"ש אלישיב ברכות ה, א) ביאר שאין כוונת המשגיב כאן שלא יקרא את הפרשה קודם שמחת תורה, אלא כוונתו לזרז את המשך במילואים עמוד 99

[משנ"ב ס"ק יב]

ק'ל סְבִיבֵי אֵין צְרִיךְ לְהוֹדִי'¹².
12 ואם טעו וקראו וזאת הברכה, כתב השערי אפרים (שער ח ס"א) שאם נזכרו קודם הברכה שלאחר קריאת התורה, יקראו גם "עשר תעשר", ואם נזכרו לאחר מכן יצאו בריעבד, והשערי רחמים (על השערי אפרים שם ס"ק כב) הודעת תורה (ס"ב) כתבו שלמחרת בשמחת תורה יקראו גם "עשר תעשר".

[משנ"ב ס"ק יג]

שְׁקָה¹³.
13 ואם גם כשחל בשבת התחילו לקרוא מכל הבכור, כתב הק"ה החיים (ס"ק כה) שאין צריך לחזור.

[משנ"ב ס"ק טו]

וּמִן פְּדִינֵן נְשָׁמוֹת¹⁴.
14 ובטעם הדבר שביום זה מזכירין נשמות, כתב לעיל (סי' תצד ס"ק יז) שבכל פעם שקורין "כל הבכור" וכו' [היינו בחוץ לארץ], מזכירין נשמות, שכן בקריאה זו כתוב "איש כמתנת ידו" וכו', ונודדים אז כסף לצדקה, וראה לעיל (סי' תרכא ס"ק יט), שבארנו בהרחבה עניני הזכרת נשמות.

סימן תרס"ט

סדר יום שמחת תורה

[משנ"ב בהקדמה]

עֵין שֵׁם קְסֵי'ה־קֶטֶן 41 וכו', דְּרָפִים מְרַפֵּי אֶתְרֵי¹⁵.
1 שכתב שם, שלדעת הט"ז (סי' קכח ס"ק לה) בשאר המשקים לא צריך שיעור רביעיית, אלא שכתב במשנ"ב שם שמי"מ צריך שיהיה בו כדי לשבר רביעיית יין.
2 ומטעם זה כתב הגר"ש¹⁶ אויערבך (שש"כ פנ"ב הע' נב), שנהוג להקל בשמחת תורה לאכול אחרי תפילת שחרית פת הבאה בכיסנין אפילו יותר מכביצה, שיש לצרף כסברא להיתר שבשאוכלים בבית הכנסת מדכרי אחריו, וכן הבאנו לעיל (סי' תקפח ס"ק ב) לענין מנהג האכילה לפני התקיעות, בשם כמה אחרונים ראה שם. וראה עוד מה שכתבנו במשנ"ב לעיל (סי' רלב ס"ק כה) ובשעה"צ לעיל (סי' רפז ס"ק ז).

[משנ"ב ס"ק ב]

לְחֶתֶן כְּרָאשִׁית¹⁷ וכו', מִיָּד בְּשִׁנְיָה¹⁸ וכו', או חֶתֶן כְּרָאשִׁית¹⁹.
3 ואף שמעלה גדולה היא לעלות לחתן תורה או בראשית, כתב הא"א (מביתשאטש) שמתחילה היה נהוג לעלות בשמחת תורה לחתן תורה או בראשית, ולאחר זמן ביקש לעלות לשלישי ככל שבת יום טוב, כיון שחמשת הקרואים ביום טוב הם מעיקר תקנת חז"ל, ודנוספים אינם מעיקר התקנה.

ובן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ ביום שמחת תורה שלהם, האם יכול להיות חתן תורה שם, בשו"ת חיים שאל (ח"א סי' יג) כתב שאף לעלות לשאר העלויות נחלקו הפוסקים אם מותר לו, וכאן אף למקילים אין לו להיות חתן תורה, שהוא כחובא ואטולא להיות בעל שמחה ביום שהוא חול לגביו, ודוא כנעב לב ישראל המון העם, וכן כתב בשו"ת צ"ח אליעזר (ח"ב סי' ג). מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (יום טוב שני כהלכתו פ"ט ס"ד ובהערות) שאף שבחמשת הקרואים של יום טוב צריך להשמש אם אפשר, מי"מ חתן תורה שהוא עליה נוספת רשאים בני המקום

